

Diplom nr

392149

Diplom nr
avkastad 30. XI. 38. A. A. Klemm

Reklam Tants stud. jur. 19671.

Kalla raking ja päderus

A. A.

17919.

E. V.
TARTU ÜHISKONNAGA
KIRJASTU
2. det 1938
nr 323
TARTU

Tartu 1938
16. XII 38 loovetööd kirjastusele

§ 10. Vallavõimete tegevuse protokoll	38
§ 11. Sisukord	40

Sissejuhatus.	lk.
§ 1. Kalla üldise loomustus	9
§ 2. Kalla ajalooline areng	13
§ 3. Kaasaegse Kallaõige allikad	22
1. Konstitutsioonilised põhimõtted	22
2. Seaduseta meelint allikast	24

I. Kalla rasking.

1. peatük. Kalla territoorium ja elanikkond	26
§ 4. Kalla maa-ala ja piirid	26
§ 5. Kalla elanikkond ja Kalla kodanikkond	27
2. peatük. Vallavalitsuse	29
§ 6. Vallavalitsuse moodustamine	29
§ 7. Vallavalitsuse eesekorraldus	30
§ 8. Revjoni komisjon	35
3. peatük. Vallavalitus	36
§ 9. Vallavalituse moodustamine	36
	7

§ 10.	Vallavalituse tegevemise printsiip	38
§ 11.	Vallavalituse ja valitsuse vaherord	40
4. peatük.	Vallavalitsusele alluvad ametkonnad	42
§ 12.	Valla sekretär	42
§ 13.	Muud valla teenustajad	44
§ 14.	Külaranemad	46

II. Valla organite pädevus.

5. peatük.	Valla valitsuse pädevus	47
§ 15.	Legislatiivne pädevus	47
§ 16.	Administratiivne pädevus	48
6. peatük.	Vallavalituse pädevus	49
§ 17.	Vallavanema pädevus	49
§ 18.	Vallavanema kantamisiõigus	52
7. peatük.	Järelevalve	54
§ 19.	Seaduspärasuse kontroll	54
§ 20.	Politiivne kontroll	56
§ 21.	Majanduslik kontroll	58

Sissejuhatus.

§1. Valla üldise loomustus.

Riik kui originaalvõimuga varustatud territoriaalne sündinud eris püramatule arvul mitmesuguseid ülesandeid ühiskondliku elu alade korraldamise valdkonnas.

Lügi märke on aregade jooksul vabad muutus, samuti on muutuvad vabad need meetodid kurdas oma ülesandest tähta. Kaasajele riik, ertis valtsenis alate korraldamisel on võmu jaganud selliselt, et teda olus teatavas teentumis, s.o. kesk võmu näol, kui ka kogu territooriumile laadiparatuna, s.o. usaldati-na kesk võmu kohalikele organite kätte. ajalooline traditsioon kui ka kirjeline

elu kogemused aga näitavad, et selle
rügi vastamisvõime jätkamisega rügi ei
muda veel puugvalt tähta need kompli-
tsiitid nõuded, mis oleksid vajalikul
rahvale rügi võimekonna näil. On
saanud nagu endestmõistetavaks, et
rügi pääle oma võime on ametise
palganud veel juba üldtuntud abelise-
s. o. omavalitsuse.

Rügi võim ja omavalitsus on saanud
nagu kasvavendades. Mõlemad on nad
sümpuus aga markantselt erinevad
sunnused. Eriti tõi püüakse tegeleus
elus ära seada omavalitsust ja rügi-
võime kohapäälset organisatsioon.
Jrändõrselt on nad aga teineteist eri-
nevad ja koojõid reasid. N. mitan
sümpuus vahd, et rügi võime kohalorgand

omavad samuti kui riiki originatsioon, omavalitus aga derivatsioonilise võime. Omavalitus saab eksisteerida ainult hüvõid kuvõid rügvõim seda tunnustab. Teoreetiliselt on mõeldav ka riik omavalituseta, kuna aga riiki originatsioonilise võimuta ei saa olla.

Omavalitus on seega rügel derivatsioonilise valitsemisvõimuga kohalorganatsioon. Omavalitus omakorda jaguneb kahte suunde alla - territoriaalne ja personaalne, vastavalt sellele, kas sellele omavalituskohale võim on antud elanikkonnale teataval määral või jälle teatavale entiteetidele varustatud (elukoht, sotsiaalne alus) riikliku grupile. Vanem neist on territoriaalne, noorem aga personaalne

omavalitsus.

Eestis esinevad territoriaalsed omavalitsus-
üksused on linn, maakond ja vald.
Vald on maakonna haldusliku alljärgne
ja seega vallaomavalitsus subordineeritud
maakomavalitsusele.

Kui omavalitsusele üldiselt on omane
rahuldada just kohaliku elanikkonna esma-
järgulisi ja igapäevaseid nõudeid, siis
on see reegel eriti tugeval määral
kehtiv valla kui niusuguse suhtes. Valla-
omavalitsus on kohalikele elanikkonnale
mumiliselt kergesti kättesaadav. Valla
töimorganid, alles valitud vastava
kojukonna elanike poolt ning ka ise
samast kojukonnast, tunnevad hästi kohalikke

olusid, mis võimaldab neil võimu kasu-
tada ka enam otstarbekohasuse ja õig-
luse printsibi järgi. Neid mainitud
valla hüvesid on ära tuntud juba am-
mu; ja pärguvalt ma peatus lüh-
kusele selle juures kuidas vallaomavaltsus
ajalooliselt Eestis on arenenud.

§2. Valla ajalooline areng.

1816. a. Eestimaa talurahvasaadus ja 1819. a.
Lüüma talurahvasaadus - viimane on kehtetanud
eelmise eeskujul - loovad meil kujunemaoma-
valtsuse. Vald oli siis personaalne hõige-
kirja vald ja tema moodustasid talupo-
sesusest noorid. Sama seadusega määratud
vabamehed ümbruse kohustuste tähtsusest ja
see läks üle muetlootavale vallale.

kehtnõnna meeskünned erilisel koosolekul. Avalik-
õiguskult ei olnud aga kehtnõnna ühtlane, valla
ametihed valiti ainult talupidajate hulgas.

Peavõimkandjaks vallas oli kolmes astas
valitud vallavanem ja kui vald oli nur üh
100. meeskoos, siis valiti kalle ka abid.

Kehtnõnnavanem kinnitati ametisse mõravalitsuse
poolt. Esimene kord valitud võidi kinnita-
mata jätta, teisekordset valitud pidi aga
ametisse kinnitama^{2/}

Eestimaa talurahvaseaduses esimesel
valitav kollegiaalne eestsejate institut, kes teata-
vatel juhtudel võis jeldkoosoleku aset täita.
See ei olnud eelpositanud otse demo-
kraatia järgendlast läbi viidud, kuid oma-

^{2/} Vt. Op. cit. lk. 23.

valitsust, rga kümme fäsealse meeslikme
pääle üms⁴.

Üldsegi kompetentri kuulus vallavanema ja
ta abide, vallavalitsuse ja vallakohtu lüümete
valimise. Samuti oli tarvis üldsegi luba
hallade elukommetega vallakodaniku maad
väljasaatmiseks.

Valitsuse valiti 8-24 lüümeline (24 lüiget
üle 3000-kuigetes valdades). Pool valitsuse
valiti peremeste, pool mlaste puult. Valitsuse
oli fäsealses esinduskojuses ja tal oli
küigis valla asjus otsustamisõigs⁵. Valitsuse
otsused pidi aga teatavaks tehtama
mõisavalitsusele, ja viimane võis nõnda

⁴ Vt. ka op.cit. lk.26.

⁵ Vrd. op.cit. lk.26.

nende tühistamist järelvalveasutuste poolt, kui nad olid seadusevastased, või kahjulikud mõrale.

Vallavanem valiti talupidajate seast, kes olid vähemalt 25 a. vanad. Ametisse kinnitati ta järelvalveasutuste poolt. Kinnitamata võis jätta ametist võigase valimismenetluse korral, või kui valitud isik ei võinud seadusevaste eluduste punktumisele kogunema ametid pöörduda.

Vallavanema kompetents oli laialtlane. Erities ta pidi tähtsa poliitilisi punktsioone, võitlema gaasjaste korretuste ja õnnituste, neju narkosuhajuste, tubakahajude pu. vastu. Teras oli ka vallavalveasutuste otsuste tähtsaks, tehnilises ettevalmistatavaks ja vahetule asjade otsustamiseks esitatavaks⁵¹⁾

⁵¹⁾ Vt. ap. cit. lk. 27 j.

Kantseleerli asju ajos seaduses ettenähtud palgaline
semitär.

Aastad toovad uusi olukordi ja muutunud olu-
korrad nõuavad vastavaid korraltusi. Üldine sotsiaalne
sõjavastanduse sissetoomine (1874.a.) kaotas ära nek-
rutite andmise kohustuse. 1887.a. muudeti ara soli-
daarne vallaliikumete vastatus rüüroade kohustuste täitmise
est ja nii muutus hõngijavald sõulosek asjatus.
1889.a. Balti kultu ja ametiasutuste afoom muudab
valla jäulvalvekorra. Kohalonnakohustuste asemele
tulid talurõuakomissarid ja kohalonnakohustis kui
kohalantise asemele seeti sisse ülemtalurõuakohustid⁶!
Mjadurõuade instituti sisseadmine (1888.a.) väheudas
vallavarema politseilisi funktsioone. Mjaganast kaalus
ja asemele tuli mjagankapital (1904.a.), see

⁶ Ht. sp. cit. lk. 28.

omavõrda kahus 1917.a. revolutsiooni keeles.

1917.a. revolutsiooni teib aja sotsialistlikule vallale
lõpu. 1917.a. 30. märtsi seadusega, teostada oma-
valitsuse ajatrest korraldusest, muutus riik demo-
kraatlikuks riigivormiks. Valimised peidid toimuma
üldisel, otsusel, ühtasel ja rahjalisel hääletamisel.

Seadusega rahanõukogu valimine kulti 4. apr. 1921.a.^{7/}pani
valdade sättes kulti üldine proportsionaalne valimisõigus.
Valla esindusõigus on rahjaline, kes valib ka valla-
valitsuse

1919.a. kaotati valla valitsuse poliitilised funktsioonid.^{8/}
Vallaomavalitsuse kompetentsi muudeti ja täiendati palju-
de seadustega. Valla ülesanded hõllevate alal on

⁷ RT 1921, 26, 18.

⁸ RT 1920, 4/5, 20.

normitud hoolerante seadusega⁹, rahvahariduse alal avalo-
llevande algkoolide seadusega jne. Tähtsamad muutatusi,
mis pärast revolutsiooni saadusid, on valla valitsuse
tähtsuse esmuskorras muutmise ja järelevalve sin-
dumise talurahvaasjade komisariatelt maavalitsustele.

Näeme, et vallade puutuvad normid olid väga
eriyatabel antud ja paljudes seadustes laiali põlletatud.
Puutus üldine seadus, mis vales haaranud kogu valla-
valitsuse puutuvad alad, nihesti vallaomavalitsuse
korralduse, rasviku, tina organid, nende üles-
anded ja vahekorrad, järelevalve jne.

Kastar seadus anti Lühvanema poolt dekreedina
14. apr 1937. a.¹⁰ Ta kannab oma sünniaja ja
-vüsi märki - kesvõimu keskraliseerimise püüet.

⁹ RT 1925, 120/121, 80.

¹⁰ RT 1937, 32, 310.

§ 3. Kaasajse vallaõiguse allkaid.

1. Konstitutsiooni põhimõtteid.

Eesti Vabariigi Põhiseaduse [PS] §1. lausub: Eesti on iseseisv ja sõltumatu vabariik, kus kõrgeima õigivõimu kandja on rahvas.

Selle sisekohatava normiga on allakirjutatud rahva suveräänsuse ning demokraatliku ühiskonna põhimõte. Selle korra põhimõteteks aluseks on rahva võimloomel laenuatusloolm osavõtt nihesti keskvõimu organte moodustamisest kui ka kohapealsete valitsusvõimu teostavate asutuste korraldamisest. Nüüaste all mõistame kohalike omavaltsusi.

PS-es on omavaltsustele pühendatud eri peatükid! Selline peatükk on rööndatud nii kohalised ehk territoriaal-, kui ka kutsealalised ehk huvirööndelised oma-

" PS pt. 12.

valitused.

Omavalituse peatüüsi esseejhatav norm, §122, annab aluse ja platuse sellele kuntas toimub kohapealne valitmine. Selle normi kohaselt „kohalra valitmis-ala korraldamise ja kohalraude elualade arendamise toimub sealuse alusel kohalraude omavalituste kaudu“.

Kohalra valitmisala korraldamise all tuleb sün mõista mitte ainult ja jmsda korraldamise funktsiooni, vaid ka tegevraude valitmisüksannete tähtsust ja tootamist.

Kohalra omavalituse korraldavaks organiks on esindusorgan, kes valitakse üldraud, sturud, ühitaalraud ja oralaiaud häälitamisel² valijaud on kohalra omavalituse koostaud. PS näeb ette, et sealuste alusel vändause luma ka omavalituste liite ja

² PS §123.

omavalitsuste ühtrasutis. Ühtrasutiste all
tuleb mõista omavalitsuste sisetühenduse teatava
tühese rühi saavutamiseks. Kohalikel oma-
valitsustel on õigus oma piirkonna kohta
seaduse alusel ja pües anda määrusi,
kõtta maksed ning peale panna koormat^{13/}
Kuidas VS-es viimane küsimus on rätitud,
seda näeme edaspidi

2. Seadusetasemelisest allveerist.

Vananenud ja laralipõllatud seaduste
asemel hakkas kehtima 1. mail 1937. a. 7. aprillil 1937. a.
Riigivanema poolt dekreedina antud vallaseadus^{14/}
[VS]. Mainitud seadus on larapüüblere ja kilmal
oma ulatuselt kogu vallaomavalitsuse aarupi,
pädevuse, tema organid ja nende vaherorrad, pärilvalre,

¹³ PS § 124.

¹⁴ RT 1937, 32, 310.

maximnd pre. Maamitnd seaduse kehtmahakramisel
kaotasid paljud vallaomavalitsusse puutuvad sea-
dused maxsvuse¹⁴⁾, kuna tered ja id vaid osa-
bruel kehtima, mükana kui nad asendatakse unte-
ga.¹⁵⁾

¹⁴ Näitus, maxsvuse kaotasid: Omavalitsuste ajutine
järelvalve seadus (RT 1919, 78, 149) ilhes muundustiga
vallaomavalitsuse järelvalvete puutuvos osas. Ajutine
seadus vallaametnike palga ja tööolude korralda-
mise kohta (RT 1920, 69/70, 205. RT 1932, 92, 112) ja palji
teri.

¹⁵ Vallavalvete valimise ja vallavalvete ning valla-
valitsuste korraldamise seadus (RT 1926, 97, 104 ja selle
muunduri) Vallavalitsuste arvepidamise kord, (RT 1932, 23, 180 ja
selle muunduri) Müüd on se juba asendatud unega, RT 1938,
32, 261.

I. Valla raikung.

1. ptk. Valla territoorium ja elanikkond

§4. Valla maa-ala ja pürid.

Vallaseaduse koostamisel on lähtitud seisukohast et mere halduskorraldus maal on kaheastmeline. Maaomavalituse algrahvus on vald ning teises halduskorralduses on maaomavalitus, maakond¹⁷⁾

Valla suurust elanikkunde arvult ega territoriaalset kriteeriumi määratud ei ole. On vaid püstitatud üldpühimõtteks nõudeid valdade püride määramisel ja muutmisel. Valla elanikkunde arv peab olema selline, mis võimaldab vallaomavalitustele edukalt areneda ja korraldust kaita nendile pandud ülesandeid, ning et valla maa-ala oleks turvalisena kokkuvõetav¹⁸⁾

¹⁷ VS §1.

¹⁸ VS §3.

Valdade asutamise, kaotamise, liitumise ning valdade
piiride muutmise küsimused otsustab keiseri ja keisririigi valitsus
Sõjaministri ettepanekul.¹⁹⁾

§ 5. Valla elanorand ja valla kodanikkond.

Kõne kodanik, kes elavad valla piires, loetakse valla
elanorandeks. Valla kodanorandeks aga, kellel on
numerid õigused või ka kohustused valla vastu, ei
loeta keiseri valla territooriumil elavaid orandid. Küsi-
muse lahendamisel on mindud väga eelnevalt, et ja
keiseri keiseri kodanik peab kuuluma mõne keiser-
ri omavalitsuse juurde selle kodanorandina. Valla
kodanorand kuuluvuse aluses on piisava elu- või
töökoha omamine selle omavalitsuse piirkonnas
ja selle täienduses teataval tingimustel kodanorand

¹⁹⁾ Lex. cit., § 2.

kuuluvuse määramine isiku enese teadaantel. See
on siis võimalik kui isik valla valituse sellekha-
sil teadaantel soovib jätta oma endise piirva
eluraha või töökooha omavalituse kodanruus.
Valla kodanruu lapsed, adoptiivsed lapsed
ja nende lastarue sama valla kodanruus kuhu
^{kuulub} nende isa või mees. Isiku lahustumisega valla
piirist ei kao iseenesest tema kuuluvus valla
kodanruude hulka, vaid alles siis, kui ta sta-
duses ettenähtud alustel muutub teise omavalituse
kodanruus.²⁰⁾

Praxys pole veel valla territooriumil ela-
vaid isikuid lügitatud valla kodanruus ja
valla elanruus, sest lähem teostamise kord
selleks määratakse Siemenusti määrusega
ja vähem on veel olumata.

²⁰⁾ ibid. 37.

2. ptk. Vallavalitsuse.

§6. Vallavalitsuse moodustamine.

Vallavalitsuse, kui valla esinduskoja ja korraldusorgan, valitakse otsest valla kodanike²¹⁾ poolt üheks kalendriaastaks.

Vallavalitsus võib valida rajat valla kodaniku, kes on täiskasvanu ja omal aktiivsel valimisõiguse. Vallavalitsuse valimise moodustab ja vald reserves valimisringkonna, mis hääle arvamuse ja jagatakse jaonudatuse²²⁾. Vallavalitsuse arv vallas on 10 kuni 20. Alused vallavalitsuse arvult määrab Siemendite, aluses võttes elanike arv.

²¹⁾ Keda loetakse valla kodanikuks, keda elanikuks ja kuidas on praegu, vt. lk. 27 j.

²²⁾ Vallavalitsuse valimise ja vallavalitsuse ja valla valituste korraldamise seadus. RT 926, 97, 104 ja selle muundusi.

iga valla kohta määrab vallavalitsuse arvu maava-
litsus enne valimise väljakuulutamist.

Vallavalitsuse amet on auamet ja vallavalitsuse
kohuste täitmise formid teada. Enne oma kohuste
täitmisele astumist vallavalitsused annavad ameti-
kõutuse, mille võtab vastu vallavanem.²³⁾

§ 17. Vallavalitsuse korraldus.

Vallavalitsuse koosseisus on vallavanem, kes
tuleb seda teha järele. Kõigil need kütud saade-
takse välja kolm päeva enne koosseis päeva ja
nendes tuleb ära määrada koosseis päevakord.

Tingimised juhtudel, mille üle otsustab vallavanem,
rõõb vallavalitsuse koosseisust teatamine formide

²³ VS § 23.

ka hiljem mingi gaasusel vüsil^{24/} Koosoleku
kooskultuurid võib nõnda pool vallavalitusest, arupei-
komisjon ja järelevalvestis, ent siis peab ühes voli-
kuju kooskultuuri nõudiga ka teatama vallavanemale
asjad, mille arutamiseks või otsustamiseks nõutakse
valiku kooskultuuri^{25/}.

Vallavalituks on küllepiirkond organ, vallavõrgu büroo-
punktidele pool- häälte poolseisusel avalduse hääl-
tamisel abutab koosoleku juhataja hääl. Ka ei vi-
ta taist suurekorraltemise ei jpt, ent ex lege juhatab
vallavalituks koosolekuid vallavanem või ta abel^{26/}

24 VS §26.

25 Jbrd. §24

26 Aruall siis kui vallavanem ei saa osa võtta asjade
otustamisest VS §45. p1. põhjal, valitakse koosoleku
juhataja vallavalituse seast.

Samuti kuulub vallavanem valduse koostuleja pära-
korra ja otsustab päraorda võtmises esitatud küsi-
miste kuuluvuse valduse võimkonda. Küsimused võe-
takse päraorda vallavanema enda algatusel,
vallavalitsuse otsusel, vähemalt kolme vallavalitsuse
ettepanekul, komisjoni ettepanekul, järelvalve-
asutuste nõudel ja erisaste ning -asutuste palve-
nende hure puutuvad asjus.²⁷

Vallavalitsuse koostuleja on otsusevõimeline, kui sellest
võtab osa peale juhataja vähemalt pool valla-
valitsuse seaduslikust arvust. Kuna võib aja jooksul,
et ei ole võimalik koccu saada vajalst arvu voli-
kuse ei esine ega ka teise kord, aegade lühen-
damise aja ei kannata kivitamist, siis on valla-
vanemale antud õigus vallavalitsuse päraorda

²⁷ VS § 33.

viitnd küsimusi ise lahendada. Sellest aja peab
teatama maavanemale järelvalvers ja valla-
valitsusele kinnitamiseks. Kui aga vallavanem
selle asja otsustamist peab taanduma (ise orja-
osalise, asjaosalisega nõueldane pe.) siis otsustab
selle vallavanema abi, kui ka see peab taanduma,
siis saadetakse asi otsustamiseks maavanemale.²⁸⁾

Nagu juba tähendatud, tehakse vallavalitsuse
otsused lühikäälteenamusega (häälte puolelemisel
aga on korralduse juhataja häälil üheosal),
teatavate küsimuste (laenude tegemine, kinnisvõrke
omandamine, võrantaamine pe.) otsustamiseks on
aga tarvis, et korraldusest võtaks osa $\frac{2}{3}$ valla-
valitsuse seadusloost arvest ja et otsused tehtaks
 $\frac{2}{3}$ häälteenamusega.²⁹⁾

²⁸ ibid. § 28.

²⁹ ib. § 30.

Käsitamine vallavõimude koostulekul toimub aval-
likult, kuid pool koostulevaid vallavõimude võib
nõnda salajaselt ja 1/3 valimust nimelise häälitamist,
"võimalik nõudmisel on primaat esimese ees.
Valimised, teenuste palgad, toetuste ja autasude
määrused toimuvad salajaselt häälitamisel.³⁰

Koostuleku juhataja on võimude koostulekul kõrval-
data korda riikuvaid vallavõimude ja kui see ei mõju
koostuleku korda parandavalt, siis ka koostuleku katkes-
tata või lõpetata. Koostulekult kõrvaldatud valimise
võimude vallavanema otsusel karistada raha-
trahviga kuni 5 krooni suuruses.³¹
Protokollid kirjutab vallasekretär.

³⁰ Jb. § 40.

³¹ Jb. § 42.

§ 8. Revõsonikomisjon.

Vallaaralitsuse ja vallaomavalitsuse teenuste tegemise kontrollimiseks valitakse valitsuse poolt valitsuse koostöökomisjonikomisjon. Revõsonikomisjoni koosseis vähemalt kolmest liikmest.

Kuna revõsonikomisjoni liikmed valitakse valitsuse hulgest ja arvata võib, et nad ei ole igal ajal olemasolevad, siis on revõsonikomisjoni antud õigus kutsumata asjatuntjaid oma töödest osavõtma.

Ennere revõsonikomisjoni koosseisu kutsub kogu vallavanem, kes valitakse ka revõsonikomisjoni esimese ja viimase liikme. Järgmised koosseisud kutsub juba kogu revõsonikomisjoni esimese. Revõsonikomisjoni protokoll kantakse ette järgmiste vallavalitsuse koosseisudele.

3. ptk. Vallavalitus.

§ 9. Vallavalituse moodustamine.

Vallavalitus on vallavallavalituse eksekutiv-organ; ta koosneb vallavanemast ja ühest või mitmest vallavanema abest. Vallavanema abste arvu määramise alused määrab Siseminister, arvestades valla maa-ala suurusst ning elanike arvu.^{32/}

Hariduse tseusust vallavanema ja ta abide kohta kindlaks määratud ei ole, seaduses on vaid öeldud, et nad peavad omama küllaldast haridust ametiülesannete täitmiseks. Peale selle peavad nad olema varakult vastutus- ja tegevuskult töövõimelised.^{33/}

³² Vastavalt Siseministri määrust seniini ilmunud ei ole.

³³ VS § 52.

Vallavanemaks ja ta abides ei või olla
isikud, kes ei või olla rügi või omavalitsustevõttes,
kes on eluühmises või mõnigi all müüjate pärast,
mille eest seaduses on ette nähtud karistuseks vangi-
maja või raskem karistus, põllajad, maksijõuetud
pö.^{34/}

Seaduses on üldised, et vallavanema ja ta
abid valib ametisse kolleegia.^{35/} Tegelikult ei ole see
muid kui normatiivne põlvkonnast norme hõlpsalt
kõik võrre võrre. Valimisõigus on siin tege-
likult kandidaati valimise õigus, kinnitamine
on siin ameti määramine. Sest vallavanema
ja ta^{abid} kinnitab ameti Soemuster suvaliselt.
Mõttekinnitamise korral võetakse ette need

34
L.cit. § 53.
35
Ibid. § 52.

valimised hiljemalt kahe nädala jooksul. Kui
Siseminister ei kinnita ka teiseksordul valimisel
valitud kandidaati, määrab ta ise vallavanema
ja ta abid maavanema ettepanekul.^{36/}

Vallavanem ja abid valitakse valimis- ja
ajaks, s.o. viies aastaks.

§10. Vallavalituse tugevamine printsiip.

Kõikva vallaseaduse järgi vallavalitus ei ole
enam kolleegiaalne organ, vaid ühekümbuline.
Esekutivorganid moodustab vallavanem üksi
ja vallavalituse pätesuse kuuluvaid asju otsus-
tab vallavanem ise, kusjuures ta teatab
kõiguste otsustamisel on kohustatud pitama nõu

³⁶ 16. § 55.

oma abide enamusega ja kuulama ära nende
arvamused: Kui abide arvamused ei ühtu valla-
vanema seisukohaga, siis võivad nad nõuda
oma arvamuste kandmist protokolli³⁷ vallavanem
otustal arja reservalt, mitte enam ühesel
häälitamisel nagu varem.

Vallavanem võib panna oma ülesanded
kas üksikult või lühide kaupa või mõnes valla
osas oma abidele, valvates ise nende ülesannete
korralduse täitmise järgi. Kui vallavanemat
pole kohal, kuid asjast ei kannata viivitust,
siis on kohalolek vallavanema abi kohustatud
tegema korraldusi vallavanema ülesannetes,
teatades sellest viivitamata vallavanemale³⁸

37 vt. § 61. p. 24

38 § 63.

§ 11. Vallavalituse ja valitsuse vaherord.

Vallavalitsus ja vallavalitus valitakse mõlemad 5. aastaks ja nii ei ole nad poliitiliselt sõltuvad. Nende vaherord on rapatud dualistlikule protseebile. Valitsus arutata ja otsustata on jätitud ainult suuremate, üldsuunaliste vallasmaavalitusse puutuvate asjade lahendamise, kuna vähemtähtsate ja jooksuvate asjade arutamise ja otsustamise ning valla tegelise valitsemise ja juhtimise kuulub täide-raktsva organi, vallavalituse võimkonda.

Teatavatel juhtudel on vallavanemal (valla-valituse) valitsuse tegevuse üle järelevalve õigus. Vallavanem võib järelevalveametite kinnitamisele mõttekanduvaid vallavalitsuse otsuseid esinema panna, kui ta leiab, et tähtsaldad otsused on vastolus seadusega või kahjulikud valla või üldhuvidele,

Sellest teatades maavanemale ilms protokollis
 äraariga saatmisega, ja anda asi volikogu mees
 otsustamiseks

Kui maavanem nimetatud otsuseid vahetäiel
 seisuga ei ole pannud ja volikogu teiskordselt
 jääb endise otsuse juurde, pööratakse otsus
 seatud korras täitmisele.^{39/}

Vallavanem ja ta abid muutuvad automaat-
 selt vallavolikogu liikmeks, olgu nad valitud, resp.
 määratud, vallavolikogest või vähespoolt volinik-
 konda. Seeja on siin kehtimas fusiooniprintsiip.
 Kuna aga PS-e § 123 seab ilms nõude, et koha-
 lise omavalitsuse esinduskoogu oleks valitud sama
 omavalitsuse kodanike poolt, siis fusiooniprintsiip
 ei ole siin põhiseadusele.

³⁹ 16. § 31.

4. ptk Vallavalitsusele alluvad ametkojad.

§ 19. Vallasekretär.

Vallasekretäri nimetab ametisse määramata ajaks
Siseminister vallavanema poolt maavanema kaudu
esitatud kandidaatide hulgest^{39/}. Vallasekretäris
nõutakse määrata isik, kes on eesti keel arügi keelavine,
vähemalt 20 aastat vana, omab omavalitsuse sekretäri
kutsu, on tervisekult tööväimeline, valdab eesti keelt
ning keis valdab, kes enamuses mõni vähemusrahus,
ka selle vähemusrahu keelt. VS-e § 80. on üles
loetud isikud, kes ei või olla vallasekretäris, neist
kolmte ja eluühikute all olevad, pollejad jne.

Vallasekretäri ülesanded ja tegevusviisi on väga
laialdane ning vastav keht nõuab kvalifitseeritud
töötajate kui paljud mere praeguni vallasekretäre

³⁹ § 83.

xeda on. Vallasekutäi ülesandeks on vallaomanale
tõuse haldusloa ja kantseleelse aruandmise ning
arepitamise teostamine, perekonnasõnu registreerimine
ja perekonnakirjade põtamine, aalikirjade ja ära-
kirjade teostamine, valduse koostuleute protokollide
põtamine ja palgu must seadustega vallasekutäide
põntud ülesanded.^{40/}

Vallasekutäi juhtlool postrooni tõstab arja-
olu, et teatavatel juhtudel, vallavanema ja ka
alide äraolekul võib vallasekutäi teha valla-
vanema asemel hädataarilori korreltois reis
arjus, mis ei kannata vüvitust. Tehtud korrel-
dustest teatel ka aga vüvitamata vallavanemali.^{41/}

Vallasekutäi oli kinnitab ametisse maavanem.
Kvalifikatsioonilt peeb vallasekutäi oli vastama

40 16. § 77.

41 16. § 77.

samadele nõudete mis on üles seatud vallasekretäri kohta.

Vallasekretäri abi allub vahetult vallasekretäri, kuna vallasekretär allub vallavanemale.

§13. Muud valla teenustajad.

Vallaomavalitsuse teenistus on peale sekretäri ja sekretäri abi-de vajaduse korral tavilise arv muud kantseleitenaajaid ning abijõude. Vallavalitsuse kantselei koosseisu määramise alused kinnitab Sire-minister, kas järejõuliselt või maanõudate või vastavate maavalitsuste ettepanekul.⁴²⁾

Kantseleitenaajad ja abijõud palgatakse ametisse vallavanema otsusel kas määramatark või

⁴²⁾ H. §76.

kindlausemääratitud ajaks. Kantslei alal tegutsesate
vallaomavalituse teenijate ametipalkamise toimub
vallasekretäri ettepanekul^{43/} ning leenostusüksannete
tähtsusele alluvad nad vahetult vallasekretäri^{44/}.

Valla administratiiv-õppeasutuste teostava amet-
niku, marmnõudja, kinnitab ametisse maavanem^{45/}
vallaomavalituse esitusel. Marmnõudja allub
vallaavanemale.

43 § 84.

44 § 86.

45 Administratiiv-õppeasutuste teostavate omavalituse-
teenijate seatus. RT 1936, 48, 391/392.

§ 14. Külavanemad.

Külavanemad määrab vallavanem üheks koos-
olevul vallavanema abidega kuni kuueks^{47/} kuuks
vallas elavate kodanike seast, kes on vähemalt
25 aastat vanad ja majanduslikult reservad.^{48/}

Külavanema amet on auamet ja suutluslik.

Ameti vastuvõtmisest võib keelduda ameti seaduses
ette nähtud põhjustel (haigus, vanadus jne.) Küla-

vanema ülesandeks on: vallavanema järele
korralduste ja teatete kuulutamise elanikele, valimis-
materjalide ja materjalide kättesaamiseks,
õnnitustest ning nakuhaigustest teatamise valla-
vanemale, politseile kuritegude järeltamiseel
abiks olemine jne.^{49/}

⁴⁷ Vallaseaduse muutmise s. RT 1938, 37, 336.

⁴⁸ Need nõuded ei ole absoluutsed, süin võib tulla
seaduses ette nähtud juhtudel erandeid.

⁴⁹ NB. § 75.

II - Kalla organite pätevus.

5. ptk. Kallavõlgu pätevus.

§ 15. Legislatiivne pätevus.

PS-e § 124. üldause: „Kohalised omavalitsused on õigus oma piirkonna kohta seaduse alusel ja piirus anda määrusi“. Sellest PS-e §-il järeldub, et vallaomavalitsusel peab õigus olema anda jeldante - määrusi. VS-es on aga sellest olulisest omavalitsuste õigusest väikides määra mõeldud. Ka loogilisel analüüsimisel ei selgu, et vallaale see õigus oleks omistatud. Kallavõlgu kui korraldusorgan ei oma legilatiivseid funktsioone, vaid peab püüdnud ainult administratiivse pätevusega.

§16. Administratiivne pädevus.

Vallavalitsuse pädevus on määratud VS-e §25. enumeratiivoni ehk loendi meetodil.

Valitsuse pädevusse kuulub vallavanema ja ta abide valimine^{50/}, komisjonikomisjon liimete arv ja kindlusemääramine ja nende valimine, vallavalitsuse täidesaatevate asutuste asjaajamine korra kindlusemääramine ja nende üldiste juhtnõuade andmine, vallavalitsuse maksude ning koormatute määramise üle otsustamine, maksudest ja maksuvõlgadest vabastamine, elavate ettepanekute läbivaatamine ja vastuvõtmine, vallavalitsuse tegevuse ning aruannete kontrollimine jne.

Samuti kuulub vallavalitsuse nõukonda

⁵⁰ Vt. lk. 371.

valla varanduse kasutamise viisi üle otsustamine, suuremate (üle 500 kr.) lepingute sõlmimise üle otsustamine, vallamaja asukohta määramine jne.

Seda on voliniku võimenda antud sihtkohade ja jaldsuunaliste osade otsustamine.

6. ptk. Vallavalituse pädevus.

§ 17. Vallavanema pädevus.

Vallavalitus on ettevalmistav, korraldav ja täitev organ.

Nagu juba varem tähendatud, moodustab vallavalituse vallavanem ⁵¹juurde, kusse abid on

⁵¹ Vt. lk. 38., -vallavalituse tegevuse protokollid.

tema jures teatavate juhtudel nõuandvate ja teha
asundavate organitena.

Teema pädevusse kuulub valitsuse koosseisute
kokkuvõtmise, vallaomavalituse eelarve-ettepane-
kute ja aruannete, maksude ja naturaalkoorma-
tuste määramise kavade koostamine ning valitsuse
esitamise, valitsuse otsuste täitmise korraldamise,
vallaomavalituse teenustajate tegevuse juhtimise ja
järelvalve, vallaomavalituse varade vahetamise,
rahitamise jne.^{52/}

Kuna kindrivarade omandamise ja võrranda-
mise ning suuremate vallasvara kohta käivate
lepingute sõlmimise üle otsustab valla-valitsuse^{53/} siis
vähemtähtsate vallasvara kohta käivate lepingute

⁵² VS. § 61

⁵³ ~~des. eit.~~ § 24 p. 8

õhnamise üle otsustamise ja vähemate varade
rendile andmise ja rendile võtmise küsimused
kuuluvad vallavaestuse pädevusse.^{54/}

Teatavate nõudetele on antud vallavanem-
male otsustamise õigus ka voluuri pädevusse
kuuluvate asjade üle. Need on:

1. Kui valdada lühemal või mitu aastat
Sõemistri otsusel vallavaluuri ülesanded on
pandud vallavanemale.^{55/}

2. Kui valuuri tegevus on seostatud^{56/} või
valuuri on kaigutatud.^{57/}

3. Kui ei tule kassa tarulokku arvu
valuuri lühemid,^{58/} või kui ei kannata
vürstamist.^{59/}

54 36-d. § 61. p. 10, 11.

55 16. § 6.

56 16. § 204.

57 16. § 203

58 16. § 28

59 16. § 62

Ex lib. univ. Tart.

Punktid 1. ja 2. all toodud otsused valitsuse üles-
annetes esitab vallavanem kinnitamaks
maavalitsusele, kuna punkt 3. all toodud
otsused teatatakse maavanemale järelvalvets
ja vallavalitsuse teadmises järjekorras koos-
olevale.

Otsused, mis vallavanem tuleb valitsuse üles-
annetes, on ta kohustatud tegema ühisele koosolekul
vallavanema abide enamusega.^{60/}

§18. Vallavanema kaitsmisõigus.

Ühenduses vallavanema võimepiiriga tuleb
eriti mainida vallavanema õigust administra-
tiivkorras kaitseda valla elanike kuni 30-
kõrvalise rahvahulga vallavanema, valla-

⁶⁰ VS §61 p.24

vanema abide ja külavanemate seadusloitude
korralduste ja nõudmiste täitmata jätmise
est⁶¹. Seepärast ei ole vallavanemale antud
karistamiskõigust mitte üldse. Tal ei ole õigust
karistada kõigi seadusloitude korralduste ja
nõudmiste täitmata jätmise eest, vaid ainult
nende eest, mis on nähtud ette Kriminaal-
seadustiku §§ 123, 124, 178¹ ja § 235 p. 2.

Need on korralduste ja nõudmiste täit-
matajätmised vallavolikogu koosolekul väli-
vate korralduste osasest (§ 124), korral-
duste ja nõudmiste täitmatajätmised küüdi-
ja naturaalsehustuste alal (§ 178¹), korral-
duste ja nõudmiste täitmatajätmised koha-
like elanike elanikele appikäsutamisel

⁶¹ VS § 61. p. 23.

hüvitatud kustutamisel (§ 135 p. 2) ja korrektsused ja nõudmised, mis mahuvad kinnituse-
dustri § 123. raamidesse ja mille täitmata-
jätmise eest ei ole ette nähtud eisisamustooni.

Karistatud isikud on võrgus kaevata
7 päeva jooksul jaonnakohustuslike, kes
võtavad asja haritusele haritlus korras.⁶²

7. ptk. Järevalve.

§ 19. Seaduseparatõuse kontroll.

Vallaomavalituse järevalvet teostavad Sise-
ministeerium, maavalitsus ja maavanem.⁶³

Järevalvet teostatakse vallaomavalituse tege-
vuse seadusekohase ja ka ohtuabikohase

üle 189/

Järevalve teostamine on Siseministeriumel ja maavalitsusele õigus oma ametkonna kaudu vallamavalitsuse asutuste asjaajamist ajal ajal revideerida ja neilt selgitust nõuda.^{65/}

Järevalve seadustiku üle seisab peamiselt selles, et vallavalitus on kohustatud saatma voliniku protokollidest arvanijad seaduse päeva juurde maavalitsusele ja viimane on õigus panna voliniku otsuseid seema, kui ta leiab et otsus on seadusevastane või vigases menetluses tehtud.^{66/}

Kui vallamavalitus ei täida seadusega temale pandud ülesandeid, siis järevalve-

⁶⁴ ibid § 189.

⁶⁵ ib § 190.

⁶⁶ ib § 195.

asutis on õigustatud neid ise tähtsa või lasu-
ma tähta neid omavalituse kulul ning nõustama
vallaomavalitust võtma oma elavuse selles
vajalised mummad.^{67/}

Otsused, mis vallaomavalitustele pehmelt üles-
annetes, lähivad maavalituse kinnitamisele.
Nü ei ole nad enam vallaomavalituse otsid
vaid kinnitava instantsi - maavalituse
otsid.

§ 20. Poliitiline Kontroll.

Sieministril on õigus esitada vallaomavalituse
teenustajaid Nabariigi valitusele ametit tegeu-
damises, kui ta leiab et nende tegevus on
kahjuliku oigi või omavalituse huvidele.^{68/}

67 16 § 198

68 16 § 201

Ükskõiki vallavõimuse võt Sõemurste aja
kõrvaldada täiesti oma äranägemise järel, kui
ta peab nende tegevust kahjulikuks valla või
üldhuvidele.^{69/}

See interventioonivõimuse tüüp nõuab oma-
valitsuse teoreetilist mõtet, et vähemalt pea-
aegu kaas. Tõrjus võib see vastu PS-e
nõudele. Vallavõimuse kui permanentne instants
peab olema ametis kuni see võimuse ametisse
astumiseni.

Kalariigi valitsus, Sõemurste ettepanemisel, võib
hajutada vallavõimuse ja kuulutada välja need
võimuse valimised. Need võimuse valimised
peavad järgnema kahe kuu jooksul.^{70/}

⁶⁹ Ho § 205

⁷⁰ Se § 203

§ 21. Majandusliku kontroll.

Majanduslikult tähtsamate küsimuste, nagu põhi- ja hoonelaste, kinnisvarate omandamine ja võõrandamine, laenude tegemine jne. üle teostel järelvalvet maavalitus ka ettarbe- kohasuse üle ja need küsimused strukturaal- maavalituses kinnitamise protsed⁷¹!

Kui vallaomavalitus on sattunud maksu- raskusteni ja ei suuda enam täita oma rahalisi kohustusi, siis peab riigi valitus Soomele ettepanekul võib sestata valla- võltsu tegemise⁷²! Säärasele korral Soomele- ter määrab vallaomanema ja talupidajad ka alid, kes seavad korda valla

⁷¹ § 191.
⁷² § 204.

magapidamise. Kui Sireministi poolt mää-
itud vallavalitus on korda seatud kalla
magapidamise, siis Sireministi ettepanekul
valarügi valitus otustab vallavalituse
haukruus korras ametite seatavate organite
uuesti tegevusse astumise küsimuse.⁷³⁾

73
16.
u